

УДК 378-044.247(477:4)
ББК 74.58(4Укр)+74.58(4)
В 55

Рекомендовано Вченою радою
ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди"
Протокол № 7 від 15 березня 2015 р.

Видання здійснено за сприяння Міжнародної Експертної Агенції
"Консалтинг і Тренінг" та Східно-Європейського Інституту Психології



Редакційна колегія випуску:

Кремень В.Г., Савченко О.Я., Маноха І.П., Ляшенко О.І., Коцур В.П.,
Рик С.М., Вашуленко М.С., Бех І.Д., Калмикова П.О.

Відповідальний редактор випуску:

Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор

Гуманітарний вісник ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди" – Додаток 1 до Вип. 36, Том I (61) : Тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". – К.: Гнозис, 2015. – 624 с.

Humanitarian Bulletin SU "Pereyaslav-Khmel'nitsky Pedagogical University by H.Skovoroda" - Supplement 1 to Vol. 36, Volume I (61): Thematic Issue "Higher Education in Ukraine in the context of integration into the European educational space." - K.: Gnosis, 2015. - 624 p.

Збірник затверджено постановою Президії ВАК України
з психологічних та філософських наук від 14.04.2010 №1-05/3,
з педагогічних наук від 06.10.2010 №3-05/6.

У тематичному випуску вміщені наукові статті фахівців з питань вищої освіти, присвячені актуальній проблемі входження України до європейського освітнього простору. Перспективи євроінтеграційних процесів у сфері вищої освіти, вимоги Болонського процесу та питання готовності України відповідати цим вимогам, моніторинг якості освіти, стандарти європейського освітнього простору та завдання, що стоять перед вищою освітою України сьогодні - ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску. У центрі уваги також питання управління якістю освіти, перспективи запровадження механізмів сучасного освітнього менеджменту, а також - умови й напрями оптимізації та розвитку вищої освіти України в сучасних умовах. Для фахівців-освітян, науковців, дослідників психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

ISBN 978-966-2760-18-7
ISBN 978-617-7380-02-2

© Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди, 2015 р.
© Східно-Європейський Інститут Психології, 2015 р.
© Міжнародна Експертна Агенція "Консалтинг і Тренінг", 2015 р.
© Видавництво "Гнозис", 2015 р.
© Видавництво «Друкарський двір Олега Федорова», 2015 р.

HIGHER EDUCATION OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF INTEGRATION TO EUROPEAN EDUCATIONAL SPACE

МЕЛЬНИК Н.І.,

кандидат педагогічних наук,
доцент, кафедра дошкільної освіти,
Київський університет імені Бориса
Грінченка
м. Київ, Україна

ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У ФРАНЦІЇ: ПЕРСПЕКТИВНИЙ АНЛІЗ

У статті здійснено аналіз освітньої політики професійної підготовки педагогів дошкільних установ у Франції. Визначено загальні особливості функціонування системи дошкільної освіти (мережа дошкільних закладів, підпорядкування, фінансування), особливості освітньої політики в системі вищої професійної підготовки фахівців дошкільної освіти, факторів впливу на неї. Визначено перспективи подальшого розвитку освітньої політики країни в цьому напрямі. Автором підсумовано, що основними напрямками в яких здійснюється освітня політика в сфері професійної підготовки дошкільних педагогів у Франції є: реалізація концепції «освіти впродовж життя», реалізації концепції «професійного континіуму» та створення умов для постійного професійного вдосконалення і кар'єрного зростання, що забезпечує високий рівень підготовки майбутніх фахівців відповідно до європейських вимог та загальноєвропейських тенденцій розвитку педагогічної освіти.

Ключові слова: освітня політика, професійна підготовка, стратегія реформування, система дошкільної освіти, європейські стандарти, педагог дошкільної установи, перспектива адаптації зарубіжного досвіду.

В статье осуществлен анализ образовательной политики профессиональной подготовки педагогов дошкольных учреждений во Франции. Определены общие особенности функционирования системы дошкольного образования (сеть дошкольных учреждений, подчинения, финансирование),

особенности образовательной политики в системе высшего профессионального подготовки специалистов дошкольного образования, факторов влияния на нее. Определены перспективы дальнейшего развития образовательной политики страны в этом направлении. Автором подведены, что основными направлениями в которых осуществляется образовательная политика в сфере профессиональной подготовки дошкольных педагогов во Франции являются: реализация концепции «образования в течение жизни», реализации концепции «профессионального континуума» и создание условий для постоянного профессионального совершенствования и карьерного роста, обеспечивает высокий уровень подготовки будущих специалистов в соответствии с европейскими требованиями и общеевропейских тенденций развития педагогического образования.

Ключевые слова: образовательная политика, профессиональная подготовка, стратегия реформирования, система дошкольного образования, европейские стандарты, педагог дошкольного учреждения, перспектива адаптации зарубежного опыта.

Educational policy of preschool teachers' training in France is analysed in the article. General features of preschool education system (a network of preschool institutions, subordination, financing), especially educational policy in higher professional training of pre-school education, factors of influence are focused out by the author. Prospects of further educational policy development in this direction are distinguished. The author summarized that the main directions in which the educational policy in the field of preschool teachers' training in France are: implementation of the concept of "lifelong learning" implement the concept of "professional continuum" and creating conditions for continuous professional development and career growth, providing a high level of future preschool specialists' training in accordance with European standards and European trends of teacher education. The following factors influence on educational policy of preschool teachers' training: trends spread the content of teacher education and related with reforms in 1989; integration of teachers' higher education into the European educational space, cooperation with European organizations and participating in joint education programs; dissemination and policy support of learning of French in other countries; common European concept of "lifelong

learning". The following features of implement educational policy in the field of training preschool teachers in France are: providing basic specialists training of preschool sector, promotion of professional and career development, enhancing the social status of the profession.

Key words: educational policy, training, strategy of reforming the system of preschool education, European standards, preschool teacher, the prospect of adapting foreign experience.

Постановка проблеми. Сталий розвиток та реформування освітньої галузі в Україні характеризується значним впливом на неї процесів міжнародної інтеграції, глобалізації, розширення науково-практичної комунікації між учасниками освітніх систем різних країн світу. В першу чергу це стосується професійної педагогічної сфери, оскільки педагоги різних ланок є не лише ретрансляторами людського історичного досвіду, але й насамперед, носіями світоглядної позиції. Тож проблеми професійної освіти педагогів в контексті інтеграції вітчизняної освіти в європейський освітній простір, пошуків механізмів адаптації вітчизняної педагогічної освіти до загальноприйнятих в світі вимог професійної підготовки педагогів різних освітніх ланок однозначно є актуальною та потребує постійного вдосконалення, вивчення особливостей функціонування в заданих соціально-економічних, культурних умовах. Особливе значення в контексті зазначеного має освітня політика, оскільки вона визначає стратегію та перспективу розвитку всіх ланок освіти.

На окрему увагу заслуговує професійна підготовка вихователів, як галузь освіти, яка потребує не просто реформування та вдосконалення, але й переформатування її концепції на зразок європейської. Всі аспекти такого переформатування підготовки вихователів в Україні потребують ретельного вивчення та узагальнення міжнародного досвіду вирішення даного питання, а саме механізми побудови стратегії розвитку, вдосконалення та пошуку подальших перспектив діяльності галузі, тобто здійснення освітньої політики.

Означена проблема є предметом дослідження вітчизняних компаративних досліджень. Як засвідчив аналіз психолого-педагогічних джерел впродовж останніх десятиліть вітчизняними науковцями здійснено фундаментальні порівняльно-педагогічні дослідження розвитку професійної педагогічної освіти у найбільш економічно розвинених країнах Європи. Проблема європейської педагогічної освіти була предметом дослідження Н. Абашкіної, Т. Вакуленко, В. Гаманюк, Н. Козак (підготовка і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, дидактичні основи підготовки вчителів у Німеччині), Ю. Кіщенко, О. Леонтєва, А. Парінов, О. Романенко, Н. Яцишин (сучасне реформування педагогічної освіти, формування педагогічної майстерності вчителя

у Великобританії). Н. Лавриченко, М. Лещенко, Л. Пуховською, О. Сухомлинською, І.Г.Тараненко здійснювались дослідження, в яких аналізувались окремі аспекти професійної підготовки і діяльності вчителя в європейських країнах. Зазначимо, що ці роботи торкалися проблемам педагогічної освіти в цілому, предметом не стало дослідження особливостей підготовки фахівців дошкільної галузі. Важливо зазначити, що частково проблема професійної підготовки вихователів у Німеччині досліджувалась О. Сулимою, проте проблема особливостей формування професійної компетентності майбутніх дошкільних педагогів у інших європейських країнах залишились поза увагою вітчизняних науковців.

Оскільки питання професійної підготовки дошкільних педагогів у країнах Європи широким і комплексним, що зумовлено територіальними, національними особливостями та традиціями освіти в рамках даної статті інтерес становить формування професійної компетентності дошкільних педагогів у Франції.

Означене становить мету даної статті, реалізація якої здійснюватиметься шляхом вирішення завдань у три етапи: перший передбачає загальний огляд особливостей дошкільної освіти у Франції та короткий аналіз її структури; другий – аналіз освітньої політики у контексті характеристики професійної підготовки фахівців дошкільної освіти у Франції та визначення факторів впливу на неї; і зрештою третій етап – особливості реалізації освітньої політики у сфері професійної підготовки фахівців дошкільної освіти та визначення перспективи подальшого розвитку освітньої політики країни в цьому напрямі. Здійснений аналіз дозволить визначити стратегію реформування професійної підготовки вихователів в Україні та сприятиме розробці механізмів адаптації вітчизняної педагогічної освіти до європейських стандартів.

Виклад основного матеріалу. Дошкільна освіта у Франції посідає одне з особливих місць у структурі загальної освіти, про що свідчить окрема увага держави на цю ланку, яка проявляється у різних аспектах і насамперед у сфері професійної підготовки педагогів. В контексті загальноєвропейських тенденцій розвитку професійної освіти вчителів найскладнішою проблемою вбачається переведення концепції європейської освіти у системний комплекс видів або напрямків педагогічної діяльності, що міститься у парадигмі гуманістичних цінностей. З іншого боку, не менш важливою є проблема готовності вчителя до педагогічної діяльності у межах загальноєвропейського простору, що значною мірою залежить від здатності вчителя стати над національним контекстом, розвинути в собі європейську свідомість та індивідуальне відчуття моральної відповідальності у плюралістичному суспільстві [4]. Тож освітня політика Франції у сфері професійної підготовки фахівців дошкільної галузі багато в чому орієнтується на загальноєвропейську.

З метою кращого розуміння особливостей освітньої політики Франції у професійній освіті означеної категорії фахівців важливо зупинитись на загальній характеристиці дошкільної освіти в країні. Майже 100% трьох-, чотирьох- і п'яти-річних і близько 35% двох-річних дітей відвідують безкоштовні *écoles maternelles* (дослівно «материнської школи») або дошкільні установи, що формально починаючи з 5-ти років є частиною початкової школи і перебувають у підпорядкуванні Міністерства освіти (*the Ministry of Education*). Діти мають законне право на відвідування дошкільного закладу з трьохрічного віку. За межами дошкільних установ, по середах, діти можуть відвідувати гуртки або центри дозвілля та відпочинку (*Garderie or Centre de loisirs sans hébergement - CLSH*). Є також дитячі садки (*Jardins d'Enfants*) для трьох- шести-річних дітей, які варіюються в плані відкриття годинника і збори.

Навчання та догляд за дітьми від народження до трьох років підлягає відповідальності Міністерства з соціальних питань і Міністерство охорони здоров'я, сім'ї, та осіб з особливими потребами, Національного фонду допомоги сім'ям (*Caisse Nationale des Allocations Familiales*), департаментам (*départements*) і муніципалітетам або ж комунам, що одне і теж (*communes*). Освітні послуги, які надаються у яслах (*Crèches collectives*) здійснюються під егідою муніципалітетів, департаментів або некомерційних організацій. Батьківські кооперативи або ясла (*crèches parentales*) передбачають залучення батьків у щоденне управління та діяльність ясел. Окремі роботодавці виступають спонсорами дитячих ясел (*crèches d'entreprise*), в основному це садочки при лікарнях та громадських секторах. Амбулаторні центри (*Halte-garderies*), фінансуються муніципалітетами та некомерційними організаціями є закладами неповного робочого дня, можуть передбачати ситуативний догляд, часто для батьків, які працюють у рамках плаваючого графіку робочого дня. Плата за освітні послуги, які надаються зазначеними закладами досить різноманітна.

У Франції існують також ряд варіантів домашньої дошкільної освіти та догляду. «Асистенти мам» (няні) (*Assistantes maternelles*) види освітніх послуг сімейного типу. Такі освітні послуги передбачають надання однією особою послуг догляду за однією - трьома дітьми у будинку роботодавця на регулярній основі. Особи, які залучені до цього виду послуг певний період повинні проходити стажування, щоб працювати за професією. Близько 90% нянь винаймаються на роботу безпосередньо батьками, тоді як у «батьківських кооперативах» працівники винаймаються організаціями, при яких вони створені. Працівники закладів сімейного типу можуть користуватися такими перевагами своєї діяльності, як можливість отримати навчання та професійний супровід, які пропонуються мережею закладів сімейного типу догляду за

Таблиця 1.
Основні форми освітніх послуг дошкільної освіти у Франції

Тип	Групові форми освітніх послуг		Індивідуальні форми освітніх послуг	
	Центр розвитку (Crèche)	Материнська школа (École maternelle)	Асистент матері (Assistentes Maternelles)	Догляд сімейного типу (Garde à domicile)
Відсоток дітей залучених освіти: - до 3-х років - від 3-х до 6-ти р	220 000 (10 %)	- 255000 (з яких 34,7% двохрічних дітей) - 2360000 (майже 100%)	- 415 000 (20%) - 240 000	- 31 000 (1,5%) - 49 000
Підпорядкування	Ліцензування та нагляд в департаменті охорони здоров'я дитини і матері (Protection Maternelle et Infantile) при Генеральній раді (Conseil Général)	Інспекція освіти (Національна інспекція освіти - Inspecteur de l'Education Nationale - IEN)	Ліцензування та нагляд в департаменті охорони здоров'я дитини і матері (Protection Maternelle et Infantile) при Генеральній раді (Conseil Général)	Не підлягає підпорядкуванню
Регулювання	Декрет від 1/8/2000 і пункт 26/12 Освіта і соціальний проект, максимального забезпечення освіти, вимоги, роль батьків, ставлення дорослих до дитини розмір групи, співробітники кваліфікація, приналежність лікарів до освіти	Кодекс про освіту Постанова від 6 вересня 1990 щодо організації та діяльності дитячих садків та початкової школи. Стаття від 25 січня 2002 року: схема навчального плану початкової освіти (Офіційний бюлетень «Восп» від 14 лютого 2002).	Закон 17.7.1992 та Укази 1992 Ліцензування закладів для дітей від 1 до 3 років періодичністю кожних 5 років; заклади, які надають освітні послуги повинні відповідати санітарно-гігієнічним вимогам, мати можливість забезпечити благополуччя дитини в закладі та сприяти безпечному перебуванню дитини вдома	Не регулюється законом
Професійна кваліфікація працівників	Директор: вихователь або дошкільний педагог (базова бакалаврська освіта - 4 або 3 роки) Співробітники, які працюють з дітьми (помічник вихователя + 1 рік навчання)	Відбір відбувається за результатами публічного іспиту Вчитель (Instituteur) Професор школт (Professeur de écoles)	60 годин навчання протягом 5 років по завершенні якого отримують ліцензію на навчання дітей дошкільного віку	Немає необхідності у навчанні, можливе добровільне навчання (відповідно до Угоди з роботодавцем)
Роботодавці	Муніципалітети: 70% Некомерційне асоціації: 28%	Держава (національний Уряд)	Батьки	Батьки
Загальна кількість витрат Витрати на одну дитину	2 трлн євро (в тому числі сектор центрів розвитку) 12700 євро	4 040 Євро	17000000000 євро (у тому числі 3-6 річні діти) 6600 євро	135 млрд. Євро, у тому числі 3-6 річні діти) 17200 євро

Джерело фінансування	Фонди дитячих національних асоціацій (CNAF), комуни сім'ї	Персонал: державний Послуги та обслуговування: комуни	Фонди дитячих національних асоціацій (CNAF), сім'ї	Фонди дитячих національних асоціацій (CNAF), сім'ї
Методи фінансування	Гранти фондів дитячих національних асоціацій, комунальні субсидії	Держава, комуни	Утримання за рахунок організації «Підтримка родини для працевлаштування помічника в дитячій садок» (Aide à la famille pour l'emploi d'une assistante maternelle - AFEAMA)	Утримання за рахунок організації AFEAMA
Плата	12 % від щомісячного доходу	Відсутня	AFEAMA виділяє щонайменше, 222 євро / місяць	Вартість варіюється в межах 750 євро / місяць

Джерело: French Background Report, 2003

дітьми (Relais Assistantes Maternelles - RAM). У домашніх вихователів (надають послуги догляду за дітьми вдома) не мають такої можливості професійного вдосконалення та перепідготовки [8, с. 7.].

Як засвідчує аналіз система дошкільної освіти у Франції досить розгалужена, багатофункціональна, характеризується гнучкістю освітніх послуг залежно від запиту суспільства. Особливості системи французької дошкільної освіти чітко можна простежити у таблиці 1.

Система професійної підготовки спеціалістів дошкільної освіти тісно пов'язана з типами дошкільних установ, які функціонують у Франції. Освітню політику Франції у сфері дошкільної освіти та професійної підготовки фахівців можна чітко простежити у контексті історичного аналізу розвитку дошкільної та професійної педагогічної освіти країни, а особливості реалізації шляхом характеристики кваліфікації працівників дошкільної галузі.

Тенденції державної освітньої політики у професійній підготовці фахівців дошкільної галузі у Франції можна простежити, насамперед, через призму сприяння розвитку системи дошкільної освіти в країні. Зазначимо, що розвиток системи дошкільної освіти у Франції має давні традиції. Вже в 1771 році, з'явилися перші школи «школи в'язання» (écoles à tricoter), які залучали до навчання дітей від чотирьох до семи років. Згодом, у 1825 році, з'явилися нові інститути (salles d'asile), відомі як «Притулки», їх мережа впродовж 19-го століття. Ці притулки були, в першу чергу, призначені для дітей з бідних сімей, яким було небезпечно залишатися жити в будинках їхніх рідних. Починаючи з 1828 року дошкільна освіта стала об'єктом державної уваги. Так, у 1830-му році запровадили офіційну програму державного регулювання сектору, від-

повідно якої надавались послуги догляду за дітьми від 2-х до 6-ти років впродовж повного робочого дня (з 8-ї по 19-ту). Основною метою закладів дошкільної освіти того часу було навчання дітей порядку, охайності, поваги до дорослих. Впродовж цього періоду освіта багато в чому регулюється релігійними канонами, тому перед працівниками таких закладів ставилися завдання з підготовки їх до «благочесного життя» відповідно Християнським заповідям.

Перший Республіканський уряд прийняв кілька шкільних законів, які стосувалися розділення релігії та держави. Результатом дії запропонованих законів стала інтеграція раніше заснованих благодійних установ у державний сектор. Законом від 16 червня 1881 було визначено, що громадські дитячі садки (*école maternelle publique*) як добровільно засновані організації та заклади є безкоштовними і неконфесійними, а також інтегрованими до початкової школи. Держава взяла на себе відповідальність за організацію та фінансування освіти дітей від двох до шести років під егідою Міністерства народної освіти. У 1921 році, в стан та умови роботи дошкільних педагогів були узгоджені з умовами початкової школи, помічник був прикріплений до кожного дошкільного педагога або вихователя дітей дошкільного віку.

Впродовж 20-го століття, розвивається приватний сектор, заможні сім'ї стали віддавати своїх дітей до Дитячих садків (*jardins d'enfants*) і класів буржуа. Після Другої світової війни, середній клас суспільства почав підтримувати запропоновані державою «материнські школи», оскільки вбачали переваги інтелектуального і культурного розвитку їхніх дітей. Великий вплив дітей в «материнські школи» відбувається в 1960-х і 1970-х роках, а на початку 1990-х років мережа «материнських шкіл» стала універсальним закладом для дітей від трьох до шести років.

Історія у секторі охорони здоров'я дітей дошкільного віку мала свої особливості, функції і завдання. У 1844 році товариство ясел відкрилося перший благодійний ясла до «*secourir à PEU de Frais L'Enfant, SA mère i sa сімейному номінальної ле пологах мереж зберігання даних L'приниження та in moraliser an secourant*». Контрольована по префектів, починаючи з 1862 р. в ясла були право на отримання державних субсидій. Навіть якщо вони були визнані в якості «*Utilite Publique*» в 1869 році, в ясла залишилися в області приватної благодійності і не отримати такого ж визнання і фінансування як Саль д'про притулок. Вони вважалися благодійні організації з місією в першу чергу здоров'я. Декілька на робочому місці ясла були створені в кінці 19-го століття, але перші громадські ясла, здавалося, не до 20 століття. Важливі події політики відбулося після Другої світової війни з метою боротьби з дитячої смертності та збільшити народжуваність. Під час цього періоду, дитячої та материнської медичного обслуговування (PMI) був створений разом з правилами для

ясел, і *puéricultrice* дипломом. При нестачі робочої сили в 1960 році Кількість дитячих ясел колективи збільшилася і ясел *familiales*, і незабаром після першого *Halte-garderie*, з'явився. Незважаючи на велику роль держави у сфері догляду за дітьми, зусилля були розрізненими і зосереджені більше на проблемах зі здоров'ям, ніж на цілісному початку політики дитинства. Наприкінці 1960-х років CAFS створені нові субсидії, щоб розширити різні форми ясел, а також інші форми ECEC. Політика надається більше уваги соціально-виховної ролі ECEC і перейшов на більш нейтральну позицію про працюючих жінок. Диверсифікація варіантів продовження в 1980-х і 1990-х років з низкою нових субсидій, щоб допомогти компенсувати витрати, пов'язані з наймом або догляду за дитиною постачальника або взяття батьків залишати. У той же час, GNAF почав розвиватися з місцевою владою, щоб розширити послуги і розробити більш послідовну політику ECEC [6, 7, 8].

Сьогодні, надання освітніх послуг у сфері дошкільного виховання, догляду та освіти у Франції перебуває на піку своєї популярності. Майже всі дошкільнята у віці від трьох до шести років і близько третини з двох-річних залучені до мережі «материнських шкіл». Для дітей віком до трьох існує різноманітна і децентралізована система освітніх послуг і характеризується комбінованістю у типах (групові – центри розвитку, індивідуальні – асистенти матері, сімейного типу) та формах власності (громадські – муніципалітети, комуни; державні – асоціації, департаменти).

Відповідно до розвитку системи дошкільної освіти відбувалися зміни у державній стратегії підготовки фахівців дошкільної галузі. Характеризуючи систему підготовки вихователів у Франції важливо зазначити, що вона тісно взаємопов'язана з загальною системою вищої педагогічної освіти. Це пов'язано, насамперед з реформами 1980-80-х років, які мали місце в європейських системах педагогічної освіти і були пов'язані з новою концепцією освіти педагогів. Існувала потреба у вирішенні суперечностей між високими вимогами тогочасного суспільства до педагога і недостатнім рівнем його професійної підготовки, необхідністю оновлення змісту вищої освіти [1].

У Франції реформування вищої педагогічної освіти ознаменувалось прийняттям Закону «Про освіту» від 10 липня 1989 року, згідно з яким було засновано єдиний педагогічний вищий навчальний заклад – Інститут університетського типу з підготовки педагогів (IUTPP – IUFM). Зі створенням IUTPP державні Нормальні школи з підготовки вчителів початкової школи (ENI), регіональні педагогічні центри (CPR), які готували викладачів для середньої школи, Нормальні школи з підготовки педагогів професійного навчання (ENNA), центри з підготовки педагогів технічного навчання (CFPT) були ліквідовані. Такі трансформації у професійній підготовці педагогів у Франції уможливили отримання освіти педагогами материнських і початкових шкіл, коле-

Таблиця 2.
Кваліфікація та підготовка фахівців дошкільної освіти у Франції

Офіційна назва працівника, який працює у дошкільному закладі	Базова освіта	Цільова група	Професійна галузь (вид закладу, в якій може працювати особа)	Роботодавець	Підвищення кваліфікації	Оплата праці та статус категорії
Вчителі (Instituteurs)	Базова + 2 роки	2-6 років	Материнські школи		Професійний розвиток: 36 тижнів протягом професійної діяльності	Категорія «В», державний службовець
Професори школи (Professeurs des écoles)	Ліцензія (3 роки коледжу) + навчання в Інституті університетського типу з підготовки педагогів (Institut Universitaire de Formation des Maîtres)					Категорія «А», державний службовець
Агент територіальних дошкільних закладів (Agent territorial spécialisé des écoles maternelles)	Сертифікат про закінчення курсів з планування та організації освітньої діяльності в дошкільних закладах (Curriculum Alignment Project)	2-6 років	Материнські школи	Комуни, або громадські групи комун		Категорія «В» Державний службовець місцевого рівня
Вихователі-педіатри (Puéricultrice)	Курси вихователів чи педіатрії + 1 рік навчання по спеціалізації	Діти всіх вікових груп особливо дітей до 3	Центри дозвілля та відпочинку	Місцеві співтовариства, громади (муніципалітети, відомства). Некомерційні асоціації	Право на професійний розвиток та навчання; іноді навчання персоналу з метою отримання професійної освіти у дошкільній галузі	Категорія «В» Державний службовець місцевого рівня (з перспективою переходу на категорію «А»)
Педагоги дітей дошкільного віку або дошкільні педагоги (Educateurs de jeunes enfants)	27 місяців після закінчення базової освіти та навчання в центрі	Діти до семи років	Всі види закладів дошкільної освіти (центри розвитку)	Місцеві співтовариства, громади (муніципалітети, відомства). Некомерційні асоціації	Право на професійний розвиток та навчання; іноді навчання персоналу з метою можливості отримання права бути директором дошкільного закладу	Категорія «В» Державний службовець місцевого рівня

Помічники по догляду за дитиною (Auxiliaires de puériculture)	1 рік після бакалаврської освіти	Діти всіх вікових груп, особливо дітей до 3		Місцеві співтовариства, громади (муніципалітети, відомства). Асоціації		Категорія «С» Державний службовець місцевого рівня
Асистенти матері (няні) (Assistants maternelles)						

Джерело: French Background Report, 2003

джів, загальноосвітніх, технологічних і професійних ліцеїв в стінах одного вищого навчального закладу для педагогічних спеціальностей.

Система вищої педагогічної освіти у Франції включає два самостійні і, водночас, взаємозв'язані рівні підготовки майбутніх вчителів в університетах та інститутах університетського типу. Для вступу в ці навчальні заклади необхідно мати диплом про трирічну університетську освіту (ступінь ліценціата з обраної дисципліни) або рівноцінний державний диплом іншого вузу.

Більшість кандидатів, що поступають в IUFM, мають ступінь магістра, що свідчить про завершення ними другого рівня вищої освіти (4 роки навчання в університеті). Термін навчання в IUFM – 2 роки. Перший курс навчання присвячується, головним чином, теоретичній і практичній підготовці студентів до одного з шести конкурсів на отримання наступних дипломів: педагога материнської і початкової школи (CAPE); педагога середньої школи (CAPES), що дає можливість працювати вчителем в ліцеї або коледжі, чи викладачем-документалістом в центрах документації та інформації шкільних закладів; викладача технологічних дисциплін в ліцеях або технології в коледжах; завідувача навчальною частиною ліцею (CRCPE) [2].

Так, систематизована та представлена інформація у Таб. 2 з характеристики кваліфікації фахівців дошкільної освіти у Франції уможливорює визначення основних напрямів у яких здійснюється освітня політика в сфері професійної підготовки дошкільних педагогів у Франції. До них належать: забезпечення базової освіти працівників галузі, особливо державного сектору; забезпечення ступеневої освіти відповідно до положень Болонської конвенції; забезпечення постійного професійного розвитку фахівців, залучених до освітньої діяльності в дошкільних закладах; забезпечення реалізації загальноєвропейської концепції професійної підготовки на засадах компетентнісного підходу.

Існує кілька факторів впливу на освітню політику професійної підготовки фахівців дошкільної освіти у Франції серед них, насамперед:

- поширення загальноєвропейських тенденцій розвитку змісту педагогічної освіти і пов'язані з ним реформи 1989 року;
- інтеграція в загальноєвропейський освітній простір, співпраця з євро-

пейськими організаціями та участь у спільних освітніх програмах («Сократ», «Еразмус», «Лінгва», «Леонардо да Вінчі», «Грюндвіг», «Мінерва», «Аріон», «Коменіус»); політика франкофонії (поширення та підтримка вивчення французької мови в інших країнах, співпраця з освітніми закладами цих країн) [3, с. 8].

- одним із визначальним загальноприйнята в Європі концепція «Освіти впродовж життя», реалізація концепції забезпечуватиме конкурентоспроможність та мобільність педагогів різних ланок [5].

Аналіз особливостей кваліфікації та підготовки фахівців дошкільної освіти представлений у таблиці 2 дозволяє визначити особливості реалізації освітньої політики в сфері професійної підготовки дошкільних педагогів у Франції, які полягають у децентралізації фінансування галузі дошкільної та професійної освіти, забезпеченні належної оплати праці та підвищення статусу професії фахівців дошкільної освіти [8].

Незважаючи на вікову історію професійної педагогічної підготовки фахівців освітньої галузі сфера професійного навчання фахівців раннього дитинства у Франції все ж потребує удосконалення та перегляду, а саме:

- існує потреба у підвищенні якості педагогічної освіти засобами тренінгів, курсів підвищення кваліфікації, семінарів, які забезпечували формування у них компетентності збалансовувати різні аспекти діяльності дітей дошкільного віку, гармонійно поєднуючи їхній психічний, фізичний та інтелектуальний розвиток. Розробляти, формувати, удосконалювати поточні програми розвитку дітей дошкільного віку на основі принципу збалансованого інтелектуального та фізичного розвитку.
- існує нагальна потреба у вдосконаленні професійної підготовки та розвитку «асистентів матері» (*assistantes maternelles*); у зв'язку з цим існує необхідність приєднання мережі закладів, де працюють «асистенти» до мережі закладів сімейного догляду (FAM), дитячих ясел або встановлення форм зв'язків з іншими структурами мережі дошкільних закладів (*Crèche, Accueil, Halte-garderie*);
- є необхідність у розробці та побудувати кар'єру решітку для професіоналів раннього дитинства (збалансування у кількісному відношенні попиту працевлаштування на працівників дошкільної освіти та пропозицією, яка забезпечується вищими освітніми закладами, в яких здійснюють підготовку таких працівників; розробка механізмів залучення до навчання, тобто отримання вищої освіти працівників сімейних центрів денного догляду за дітьми; розробити схему удосконалення якості освітніх послуг у сфері дошкільної ланки через забезпечення якісної практичної підготовки та сприяння формування професійного потенціалом фахівців дошкільної освіти);

- проблеми існують також і в підготовці помічників (*auxiliaires*) та вихователів-педіатрів (*puériculture*), зокрема є необхідність розробки механізмів трансформації навчання цих фахівців з можливістю отримання кваліфікації вчителів (*éducatrices*) та педагогів дітей дошкільного віку (*jeunes enfants*);
- у секторі освіти фахівців «материнських шкіл» (*école maternelle*) існує потреба у трансформації освіти цих фахівців з метою можливості отримання кваліфікації директора освітнього закладу (*conseillers pédagogiques*) чи інспекторів [8].

Висновки. Результатом здійсненого дослідження є: визначення загальних особливостей дошкільної освіти у Франції, які полягають у розгалуженій мережі закладів, які надають освітні послуги в сфері дошкільної освіти, виховання та догляду за дітьми: центри, розвитку, материнські школи, асистенти матерів, заклади догляду за дітьми сімейного типу. Встановлено, що розвиток системи дошкільної освіти пов'язаний з історичними та соціально-економічними змінами в країні, а також з державним регулюванням даної сфери. Відповідно до особливостей мережі дошкільних закладів відбувається професійна підготовка фахівців, які працюють у них і мають такі кваліфікації: вчителі, професори школи, агенти територіальних дошкільних закладів, вихователі-педіатри, дошкільні педагоги, помічники по догляду за дитиною асистенти матерів.

Основними напрямками в яких здійснюється освітня політика в сфері професійної підготовки дошкільних педагогів у Франції є: забезпечення базової освіти працівників галузі, особливо державного сектору; забезпечення ступеневої освіти відповідно до положень Болонської конвенції; забезпечення постійного професійного розвитку фахівців, залучених до освітньої діяльності в дошкільних закладах; забезпечення реалізації загальноєвропейської концепції професійної підготовки на засадах компетентнісного підходу.

Серед факторів впливу на неї: поширення загальноєвропейських тенденцій розвитку змісту педагогічної освіти і пов'язані з ним реформи 1989 року; інтеграція в загальноєвропейський освітній простір, співпраця з європейськими організаціями та участь у спільних освітніх програмах; політика поширення та підтримки вивчення французької мови в інших країнах; загальноприйнята в Європі концепція «Освіти впродовж життя».

Особливості реалізації освітньої політики в сфері професійної підготовки дошкільних педагогів у Франції полягають у забезпеченні базової підготовки фахівців дошкільної галузі, сприянні професійного та кар'єрного розвитку, підвищенні соціального статусу професії.

Визначено, подальші напрями освітньої політики Франції у сфері професійної освіти фахівців дошкільної освіти. Реформування та змін потребують

такі аспекти підготовки: удосконалення системи професійного навчання (організація освіти некваліфікованих осіб, які працюють у різних типах дошкільних навчальних закладів); розробка програми-сітки професійного зростання та удосконалення кваліфікації.

Здійснений аналіз не забезпечує цілісне уявлення про особливості функціонування системи професійної освіти вихователів у Франції. Вивчення та аналізу потребує мережа дошкільних навчальних закладів, у яких здійснюється надання освітніх послуг у сфері дошкільної освіти та вищих навчальних закладів, у яких здійснюється професійна підготовка майбутніх працівників цих закладів, що є перспективою подальших розвідок у цьому напрямі.

Список використаних джерел:

1. Глузман А.В. Профессионально-педагогическая подготовка студентов университета: теория и опыт исследования: Монография. – К.: Поисково-издательское агентство, 1998. – 252 с.
2. Закирьанова А.Х. Педагогическое образование во Франции // Профессиональное образование. – 2006. – № 6. – С. 31.
3. Папіжук В. О. Реформування змісту загальної середньої освіти у Франції. – автореф. дис. на здобут. наук. ступ. кан. пед. н. – Житомир. держ. ун-ті ім. Івана Франка – Житомирю – 2011 р. – 20 с.
4. Пуховська Л.П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності: Монографія. – К.: Вища шк., 1997. – С. 27-31.
5. Степко, М. Ф. Болонський процес і навчання впродовж життя [Електронний ресурс] / М. Ф. Степко, Б. В. Клименко, Л. Л. Товажнянський // Режим доступу: http://library.zntu.edu.ua/Bolon_process/Book.pdf
6. Dajez, F. (1994). Les origines de l'école maternelle. Paris : PUF.
7. Mozère, L. (1992). Le printemps des crèches. Paris : L'Harmattan.
8. OECD Country Note Early Childhood Education and Care Policy in France. – Directorate for Education, OECD, February 2004. – 60 p.

Транслітерація списку використаних джерел:

1. A. Gluzman Professional pedagogical training of university students: Theory and Experience study: Monography. - K.: Poyskovo-yzdatelskoe agency, 1998. - 252 p.
2. Zakyryanova A. Pedagogical Education in France // Professional education. - 2006. - № 6. - P. 31.
3. Papizhuk V. Reform of general secondary education in France. – Aut.ref. Thesis to gain cand. of ped. scienc. - R. state. University are named by Ivano-Frank - Zhytomyr - 2011 - 20 p.

4. Puhovska L. Training teachers in Western Europe: similarities and differences: Monograph. - K.: Higher HQ., 1997. - P. 27-31.
5. Styopka, M. Bologna process and lifelong learning [Electronic resource] / M. Styopka, B. Klymenko, L. Tovazhnyansky // Access: http://library.zntu.edu.ua/Bolon_process/Book.pdf
6. Dajez, F. (1994). Les origines de l'école maternelle. Paris: PUF.
7. Mozère, L. (1992). Le printemps des crèches. Paris: L'Harmattan.
8. OECD Country Note Early Childhood Education and Care Policy in France. - Directorate for Education, OECD, February 2004. - 60 p.

Н. І. Мельник, Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна.

Образовательная политика в профессиональной подготовке специалистов дошкольного образования во Франции: перспективный анализ.

N.I. Melnyk, Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine.

Educational policy of preschool teachers' training in France: perspective analysis.

E-mail: loroknataliya@i.ua